

ԽԱԶԻՆ ՇԱՄԲԱՆ

ՄԵՆՔ ՀՈՆԻԲՆՔ անոր ծէսը, կաթոլիկներու պաշտամունքային այն կարգ՝ զոր կը դորժադրեն անոնք Եկեղեցոյ մէջ, Խաչելութեան պատկերաշրջի մը առջևէն թափօրական անցք կատարելով աղօթքով, երդով, Ս. Գրական ընթեցուածներով ու ծնրադրութեամբ, և զոր աւելի հանդիսաւոր եղանակաւ կը կատարեն անոնք հոս ժանաւանդ, Ս. Քաղաքին մէջ, ուխտաւորներու տողանցութեամբ այն ճամբաներէն՝ ուսկից կ'աւանդուի թէ անցաւ գատապարտուած Փրկիչը, երբ դինուորներ զԱյն դէպի Գողգոթա կ'առաջնորդէին՝ խաչը ուսին՝ չարերու հայհուշներուն և զգայուն հողիներու լացին մէջէն:

Բայց ունինք անոր խորհուրդը. զայն կը պաշտենք ո՛չ միայն խաչի տօներուն, երբ Շեմաչի քո Քրիստոս երգն ի բերան համերամ ժողովուրդով կ'երկրպագմէնք խաչին պատկերին և անով խորհրդանշուած Վեշտի և Քաջութեան մտածումին առջն. ո՛չ միայն Աւագ չարթուան ընթացքին, երբ Խաչի ձառին արեամբ լուսաւորդած էջերը կը բացուին մեր հաւաքութին առջն, եղերականօրէն ախորդ և աստուածայնօրէն վսեմ իրադարձութիւններու յաջորդականութեան մը մէջէն, այլ մասնաւորաբար Յարութեան մեծ Տօնը կանփող պաշխարութեան օրերու Քառասնորդական շրջանին, որ Մեծ Պահքն է :

Խաչին ճամբան, մեզի համար, պիտի ըսէի նոյն խոկ՝ մեր Եկեղեցւոյ ըմբռնումովը, Մեծ Պահքն է միայն: Ան է որ, իր պարտավորած ժամամփուփումի ժամերովը, կրնայ մարդուն սիրտն ու միտքը տանիլ շմեռնող Յոյսին ու ապրեցնող Սիրոյ այն խորհուրդին՝ որ խաչին ճշմարտութիւնն է ինքնին: Ասոր է որ կ'առաջնորդէ ահա մեզ Եկեղեցին, հանգրուան առ հանդրուան, եօթնեակներուն ապաշխարութեան բւղիէն:

Ապաշխարութիւն. բայց այս բառը՝ սուզի, հրաժարումի կամ պահեցողութեան հասարակ առումներէն շատ աւելի բարձր իմաստ մը ունի քրիստոնէական հաւատքին համար: Ու Եկեղեցին ա՛յլ բանն է որ կը հասկցնէ մեզի պաշտամունքի այն կարգաւորութեամբը: որուն մէջ աստուածային խօսքը, նըւիրական խորհուրդը և սրբազն երգը, այսինքն Ս. Գիրքը, Միսարանը և Շարակնոցը իրենց ամենէն հարուստ մասերը կը հիւսեն, հողիի կեանքը նորոգելու համար մեր մէջ:

Այդ բառը կը նշանակէ արդարն ինքինքը ի վիճակի դնել անկեղծօրէն քննելու իր ներքինը, կանգ առնելու տեղի ունեցած վրիպումներուն առջն, արտմելու և զջալու համար անոնց պատճառած աւերին վրայ, և, առանց ընկճուելու պատահած անկումներու պատճառած սոսկումէն, Աստուծոյ սիրոյն զպացումովը զօրացած, բաղձալ և հաւատալ բարոյական վերականգնումի կարելիութեան:

Խորհրդ, զգալ և կամենալ ուժեմն . այսինքն Հռկեզման զեանը շարժման մէջ դնել ամբողջ ապահոված, նուազած և չուարան անձը զնրանաւանականութեան պատկերով մը պարզ չէ . ու այժ ամենը՝ հոկմութեան և կրծնական երկխաղաղութեան պահպախ սրբազնութեան մը պահպախ սը զակարգով եր շուրջը, ուժ չփարձնայ թափանցել աշխարհի ազգեցութեամբ :

Բայց Նկեղեցին չի խուականանար լոկ գրաւիրելով զմենկ ժամանակն և զդացական ապրումներու . անիկա կերպով մը մեզի տուն կու տայ նաև այն կէտ տերը, որոնք առարկայ պէտք է լինէին ապաշխարութեան ընթացքին կատարելի անդրագարձութեանց : առ եօթը կիրակիներով աւետարանական պատկերներուն զարգչ գատաւորեամբ է պարզապէս մյոյի թերագրութիւններուն . թօնան նկարներ՝ որոնք հաւատացնեալին կը բացատրեն թէ, աւսկից կը սկսիր, թնչ դարձակէտերէ կ'անցնի, և ո՛ւր վերջոնքուն կը յանդի խաչին ճամբան :

Հետեւինք վայրէեան մը իրեն . Ան կը սկսի ժարդուա ստիգմութէն նայնիսկ . առաջին երջանկութեան այն վիճակէն, որուն սպանանութ էր Ցէրը իր բանաւոր արարածը, օժտելով զայն իմացական և բարոյման միրչիթու պար գններով, ու մանաւանդ գերբնականին հասողութեան ձգուումովը :

Լուսաւոր բարձրեւնքէ մը սկսած այդ մամբան սամիայն կը մոլորի յանկարծ քէպի մթամտուեր վայրէջքներ, երբ մարդ՝ սիամէ կիրարկեւով իր ազատութեան կարողութիւնը, կը կորսնցնէ Աստուածէն իրեն չնորհուած նրինան կութիւնը :

Վիշտի կեանքը . աշխատութեան, տառապանքի և փորձութեանց կեանքըն է որ կը բացուի այն ատեն . ինկած հրեշտակ մըն է մարդը՝ ցաւոց այդ հովանին մէջ՝ որ երկինքը կ'եցաղէ : Միակ կազզոյըը զոր կ'ունենայ ան հոն, իրեն կու դայ իր հոգեկան արժէքին զգացումէն և ա՛յն ժամանակութենէն մանաւանդ թէ անհուն բարութիւնը, աստուածային սէրը, որ զաղտնիքն է տիկիդրական կեանքին, չի կրնար իր կորուստը սուզզել : Այդ ինքնածին վստահութիւնը, փրկութեան զոյթն չողը՝ չարչարանքի ճամբուն վրայ ցաթած, անհուն իրախոյսի ազդակ մըն է իրեն համար :

Վիշտին զգացումը, զոր մեղքին գիտակցութիւնը միշտ աւելի խորունկցուցած է իր մէջ, փոխուած է հրմակ չարին զէմ մաքառումի ողիքի մը . Վայոց ձորին յաջորդած է կուուածաշոր : Զջլումը՝ համբերութեան և քաջութեան մէջ է որ կը պտղաբերուի . բաւական չէ տիրիլ գործուած սիալին համար . անհրաժեշտ է բարոյական ոյժ հաւաքել՝ չկրկնելու համար անցեալը : Խոկ ասոր համար հարկաւոր է դիմոնալ անտեսել հոգեկան կեանքը . այսինքն ընել որ շխանգարուի հոգեկան կարողութիւններուն ներդաշնակութիւնը իրաբու հետ, որ մարմինին և հոգիին իրաւունքները շխանուին իրաբու հետ, միջը շմոցնէ նպատակը, և հակադարձաբար :

Բայց ներքին այդ տնտեսութիւնը, հոգիին ինքն իր մէջ ու ինքն իրեն հետ ներդաշնակուելու այդ արարքը մեծ արժէք մը պիտի չներկայացնէր ինքնին, եթէ անիկա մնար ինքն իր վրայ փակուած, առանց արտաքնանալու : Մար-

գըս կրօնական և ընկերական էակ է ի բնէ՝ այդ պատճառուաւ բարոյական անհրաժեշտութիւն է որ տնտեսութեան այդ սկզբունքը իրականանայ նաև իր անձն գէպի գուրս և գէպի վեր՝ առ ընկերն և առ Աստուած քաջարերութեան մէջ։ Պէտք է որ ընկերական կեանքը իրականանայ պարուուց և իրաւանց հաւասարակուած չափի մը վրայ, արդարութեան պարագումը ամենէն կենդանի ձգուուն ընելով խիթէին։ Խոկ ինքինքը Աստուծոյ կամքին ենթարկելու՝ անոր թագաւորութիւնը իր վրայ հրափրելու տենչը պէտք է լինի մշտական բերումը պիրտին։

Երբ հաւատացեալը կը ջանայ և կը յաջողի այսպիսի խոկումներով, այսպիսի ներշնչումներով, այսպիսի յօժարութիւններով և յանձնառութիւններով մշակել իր մէջ ներքին կեանքը, պիտի զգայ ընդհաւապ ազգումը իր մէջ հոգեկան զօրութեան մը, որ զալուստն է իր մէջ աստուածային ճշմարտութեան, և որուն ի տես՝ կը բերկրի միայն հոգին, ինչպէս պիտի բերկրէին — եթէ կաքինային զգալ ու խորհիլ անտառին ծառերը, տեսնելով՝ գարնանասկիզբին՝ թէ կոտրէ ի ձեռին կու զայ իրենց տէրը, յօտելու և մաքրելու համար իրենց դու և վիրակոր մասերը։

Այսպէս է ահա խաչին ճշմարիտ և գաղափարական ճամբան։ Ո՞ւ տաժանքներով, զի կոփաներուն ամենէն դժուարինն է այն՝ զոր մարդ մղել կը պարաւասորուի իր բնութեան այլևս մաս զարձած կիրքերուն դէմ՝ բայց նոյն ատեն նաև երանաւէտ՝ երբ գիտակից սիրով և յօժարութեամբ անձնամատոյց կը լինինք անոր։ Կորսուած երջանկութիւնը, զայն վերապանելու համար թափուելիք ջանքը, անոր ստացումը ապահովելու համար ի գործ դրուած հոգեկան տնտեսութիւնը՝ ընկերական առաքինութիւններով և ի խորոց սրտի հաղորդակցութեամբ Աստուծոյ հետ։ ահա այդ ճամբուն հանգրուանները, որոնցմէ անցած է միշտ հաւատքի մարդը։ ու զայք մեղի մատնանիշ կ'ընէ դարձեալ ահա Մեծ Պահքը, իր ծխուական կարգաւորութեան խորհրդաւոր և պատկերալից սարուածքով։

ԹՈՂԳՈՄ ԱՐՔԵՊՍ. ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ

